

การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุดรธานี Development of community enterprise group mangemnt in udon thani

ศรายุทธ ขวัญเมือง¹, อมรรัตน์ หมื่นจิตน้อย², นภัสวรรณ คุ่มครอง³

Srayut Kuanmuang , Amornrat meunjitnoy , and Napassawan Kumklong

Received & September 08, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และเพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการตั้งคำถาม สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของพนักงานในขณะปฏิบัติงาน จัดบันทึกข้อมูลไว้และได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตามหลักการ 4 M ในการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และการปรับปรุงกระบวนการผลิต งานวิจัยนี้ให้คำปรึกษา ปรับปรุง และแก้ไข วิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น

ผลการดำเนินงานวิจัย

1. การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 พบว่า การปรับปรุงขั้นตอนและตำแหน่งของการปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ในการปรับปรุงกระบวนการผลิต การเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ ผลได้มากกว่าร้อยละ 10 ทั้ง 2 กลุ่ม แต่เวลาในการผลิต ผลได้น้อยกว่าร้อยละ 10 ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องมาจากขั้นตอนการผลิตแต่ละขั้นตอน มีมาตรฐานในการผลิต เวลาที่ลดลง จากการเคลื่อนที่ของวัตถุดิบ แต่ละจุดใกล้ขึ้น

2. ประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ให้คำปรึกษากับผู้นำกลุ่มสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจทำให้ความเมื่อยล้าลดลง

¹ รองผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Email address: Srayut.ku@ssru.ac.th

² อาจารย์สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Email address: Amornrat.me@ssru.ac.th

³ อาจารย์สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Email address: Napassawan.Ku@ssru.ac.th

และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุลดลง ทักษะคติของสมาชิกที่มีต่อการทำงานวิธีการทำงานแบบใหม่ และมีการทำงานได้สะดวกปลอดภัยและพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนา, การบริหารจัดการ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objective of this research was to strengthen the community production's capability not less than 10% and to assess the encountered problems as well as providing in-depth consultation by questioning, observing, and recording employees-at-work's data. Furthermore, the samples were interviewed in accordance with 4M strategy in order to study, analyze, and improve the production's process. The research was aimed to recommend, improve, and figure the issues out of 2 groups namely 1) 1) Pla Ra Bong Tha Tum Community Enterprise and 2) Khaotan-Rice-Cracker Community Enterprise.

Research results

1) The abilities' strengthening for community enterprise in production's process not less than 10 percent found its improvement towards procedures and positions of the operations was accorded to the objectives. For this reason, Pla Ra Bong Tha Tum together with Khaotan-Rice-Cracker Bai Fern Community Enterprise for the improvement process' result of the productions and material flows was more than 10 percent of both groups. In the real process, the result was less than 10 percent which was not accorded to the objectives because each production's procedure was standardized, less duration of material flows, and also, the positions were closer.

2) To assess problems and propose in-depth suggestions, the strengthening's ability approach of community enterprise was defined. The study found the accorded recommendations to objectives had reduced tiredness as well as risks of accident. It assisted the attitudes of workers towards new procedures in more safety and pleasure.

Keywords: Strengthening of Production, Processes of Production, Community Enterprise

บทนำ

เศรษฐกิจฐานรากมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนเป็นอย่างยิ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย (พ.ศ. 2560- 2564) ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจภาคส่วนนี้มาโดยตลอดดังจะเห็นในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ได้กำหนดให้การเกษตรและอาหารเป็นกลุ่มแรกในการพัฒนาและระบุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือเร่งรัดพัฒนาในเชิงพื้นที่นอกเหนือจากการพัฒนาการเกษตรแล้วรัฐบาล ได้ให้ความสนใจกับการเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรโดยสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนโดยมีการตราเป็นกฎหมาย ให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเจ้าของเรื่อง คู่ขนานกับกลุ่มที่พัฒนา OTOP ที่กรมการพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าของเรื่องซึ่งมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนทั่วประเทศจำนวน 86,296 แห่ง มีผลประกอบการอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจระดับหนึ่ง (กรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2560)

การระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่หรือที่เรียกกันว่า โควิด-19 (COVID-19) มีต้นกำเนิดจากเมืองอู่ฮั่นประเทศจีนเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ทำให้มีการแพร่กระจายและมีผู้ติดเชื้อหลายล้านคนทั่วโลก การแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อชีวิตและการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกประเทศเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรค เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลในหลายๆ ประเทศออกมาตรการต่างๆ เช่น การปิดประเทศ (Lock down) และการประกาศสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน (State emergency) ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ (Wipatmethikul, C. 2020) นอกจากนั้นการหวนกลับต่อ โควิด-19 ทำให้ ผู้บริโภคจำนวนมากหลีกเลี่ยงการรวมตัวกันในสถานที่เชิงพาณิชย์และสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมทางการค้าธุรกิจต่างๆ ที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงได้รับผลกระทบโดย นักเศรษฐศาสตร์คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจทั่วโลกจะเกิดภาวะถดถอยในปี 2563 และต่อเนื่องมาจนถึงปี 2564 หากภาวะการแพร่ระบาดยังไม่มีแนวโน้มที่ลดลงซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของธนาคารแห่งอเมริกา ที่ประกาศว่าเศรษฐกิจโลกอยู่ในช่วง ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นไป (Abubakar, 2020) การเกิดขึ้น ของสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตที่กระทบไปทั่วโลกส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตของผู้บริโภคและรวมถึงการปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมโรคของหน่วยงานภาครัฐ

วิสาหกิจชุมชนพร้อมด้วยคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ทั้งสองแห่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตุม เข้ามาติดต่อกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี เพื่อขอการสนับสนุนงานวิจัย เพราะสถานการณ์ภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพงและต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ในสภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติของการ สร้างรายได้ เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ และยังเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ ที่ผ่านมามีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยจะมีการ

เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนของมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศของไทยอยู่ที่ ร้อยละ 37.3 ในปี 2555 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.4 ในปี 2560 แต่ในการที่จะบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดให้สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไว้ที่ร้อยละ 60 ในปี 2580 ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการผลักดันให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจได้มากขึ้น มีการลงทุนเพิ่มขึ้น และมีศักยภาพในการแข่งขันทั้งในประเทศและในระดับสากลสูงขึ้น (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต
- 2 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการให้คำปรึกษาการเพิ่มผลผลิตภาพทำงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลของสถานประกอบการ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิตปลาร้าบอง และให้คำปรึกษาการเพิ่มผลผลิตภาพทำงาน ขับเคลื่อนการพัฒนาผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ด้านการตลาด ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลของสถานประกอบการ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก สร้างความเข้มแข็งกับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศชุมชน พื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี สรุปเลือกวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม ตำบลหมู่ม่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น
- 2 ศึกษารวบรวมข้อมูลด้านการตลาด การวิเคราะห์ประเมินสถานะภาพของสถานประกอบการจัดทำสื่อทางการตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

สำรวจข้อมูลพื้นที่เป้าหมาย

สถานที่ดำเนินงานวิจัย สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี โดยกำหนดจากการเกิดผลกระทบของธุรกิจ อันเนื่องจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด ทำให้เกิดรายได้ลดลง เพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้วิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ โดยมีหลักคิดในเรื่องของ การพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มมีความสามัคคี การคิดค้นและนำภูมิปัญญาดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา และผู้นำที่ดีมีความเสียสละ มีความริเริ่มที่ดีและมีความมุ่งมั่น ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในเขตจังหวัดอุดรธานีเป็นสถานที่ทำการวิจัย เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดพื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี สรุปลือเกววิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546 ประธานกลุ่มคุณวนิดา โคตรศาลา อยู่บ้านเลขที่ 162/1 หมู่ที่ 5 ถนนอุดร-หนองคาย ตำบลหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติยอดขายสิ่งซื้อวัตถุดิบ ชนิดปลาสด ที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบปลาร้าบอง และการตั้งคำถาม สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของพนักงานใน ขณะปฏิบัติงาน จัดบันทึกข้อมูลไว้และได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตามหลักการ 4 M และเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาด้านคุณภาพซึ่งช่วยศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหา, คัดเลือกปัญหา, ค้นหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่แท้จริง เพื่อทำการแก้ไขอย่างถูกต้องและป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ ใช้เครื่องแผ่นตรวจสอบ (Check sheet) คือ แบบฟอร์มที่มีการออกแบบเพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ คำถาม สังเกตการทำงาน กราฟ (Graphs) คือ กราฟภาพที่แสดงถึงตัวเลขหรือข้อมูลทางสถิติที่ใช้เมื่อต้องการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ผลของข้อมูลรวบรวมข้อมูลสถิติยอดขายสิ่งซื้อวัตถุดิบ และการวิเคราะห์ผังเหตุและผล (Cause and effect diagram) คือ ผังที่แสดงความสำคัญระหว่างคุณลักษณะทางคุณภาพกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Kittiyankajon, M. 2021)

เอกสารเครื่องมือระบบการจัดการคุณภาพมีอยู่หลายระดับ อันได้แก่ คู่มือคุณภาพ (Quality Manual) นโยบายคุณภาพ (Quality Procedure) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Work Instruction) ไปจนถึงแบบฟอร์มและเอกสารสนับสนุนต่าง ๆ แต่เอกสารที่ระบุถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานในรายละเอียดซึ่งก็คือ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Work Instruction) หรือที่อาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น เช่น วิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีการปฏิบัติงานมาตรฐาน เป็นต้นนั้น หลายองค์กรที่จัดทำระบบคุณภาพยังไม่ทราบถึงแนวทางการเขียนและยังขาด

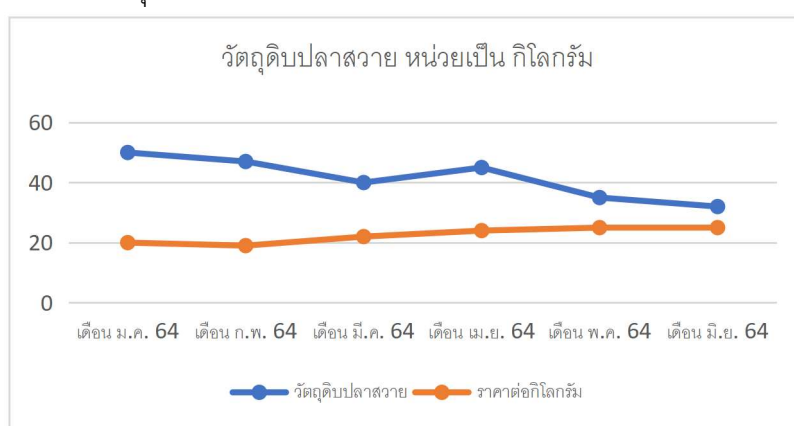
ทักษะในการเขียนขั้นตอนการปฏิบัติงานกันอยู่บ้าง ทำให้จัดทำอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อบรมมีความรู้ เข้าใจในเกี่ยวกับเอกสารในระบบการจัดการคุณภาพ เพื่อให้ผู้อบรมทราบถึงหลักการเขียนเอกสารแบบต่าง ๆ และลงรายละเอียดเรียนรู้ในขั้นตอน แนวทางและส่วนประกอบอื่นของขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้อบรมได้ฝึกปฏิบัติและนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้ (<http://www.thaitrainingzone.com/>)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การประชุมกลุ่มย่อยซึ่งประกอบด้วย คณะอาจารย์ สาขาการจัดการ โลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผู้ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ปลาร้าบองท่าตูม สมาชิกผู้นำและคณะกรรมการของวิสาหกิจฯ สรุปลจากสถานการณ์ภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพงและต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไปในสภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม

ในขั้นตอนของการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือ Contextual Interview กับสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน ได้ทำการสัมภาษณ์ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของการทำงานและความต้องการของสมาชิก สถานที่ที่ดำเนินการสัมภาษณ์ก็คือห้องผลิตปลาร้าบอง การใช้สถานที่จริงในการสัมภาษณ์ก็เพื่อให้ลักษณะทางกายภาพช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถระลึกเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ได้โดยง่าย (Stickdorn & Schneider, 2011)

2. ข้อมูลการสั่งซื้อวัตถุดิบปลาสวาย

กราฟที่ 1 เปรียบเทียบปริมาณการสั่งซื้อและราคา

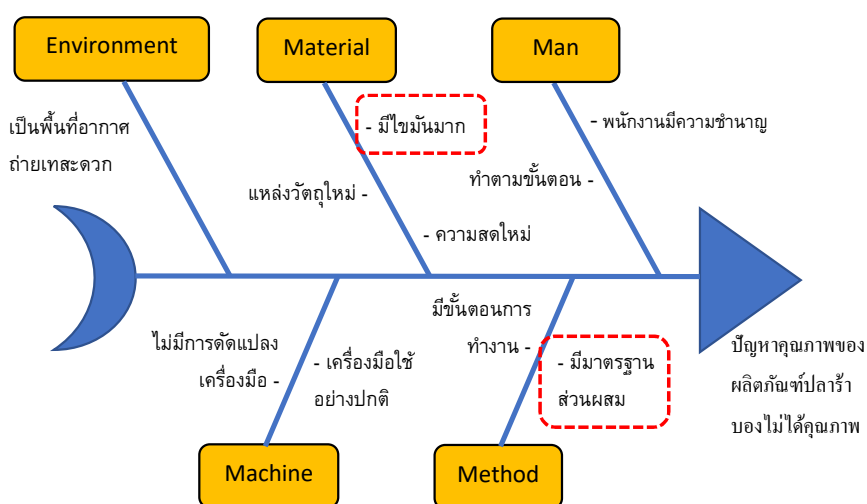

จากกราฟที่ 1 วัตถุดิบปลาสดเป็นวัตถุดิบหลัก ในการผลิตปลาร้าบอง เมื่อดูจากกราฟปริมาณการใช้ปลา ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 มีปริมาณการใช้จาก 50 กิโลกรัมลดลงเหลือ 32 กิโลกรัม ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 สถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาดทำให้ยอดขายของปลาร้าบองลดลงทำให้ปริมาณการสั่งซื้อลดลงตามไปด้วย และข้อมูลราคาต่อกิโลกรัมของวัตถุดิบปลาสดมีมูลค่าสูงขึ้น เดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ราคาต่อกิโลกรัมเท่ากับ 20 บาท ในระยะเวลา 6 เดือน ราคาต่อกิโลกรัมของวัตถุดิบปลาสด สูงขึ้นเป็น 26 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อราคาวัตถุดิบแพงขึ้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม จึงเปลี่ยน supplier หาแหล่งซื้อวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ด้อยลง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1 วิเคราะห์หาสาเหตุโดยใช้แผนผังก้างปลา

ข้อมูลการศึกษาระบบการผลิตปลาร้าบอง (แสดงดังภาพที่1) ที่เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยและสาเหตุโดยใช้แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) ผู้วิจัยได้เลือกปัญหาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองไม่ได้คุณภาพ นำไปวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหานี้ โดยการใช้แผนผังก้างปลา

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ก้างปลาปัญหาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองไม่ได้คุณภาพ

ดังภาพที่ 1 สรุปได้ว่าสาเหตุหลักมาตรฐานส่วนผสมของการผลิตปลาร้าบอง ใช้มาตรฐานเดียว เมื่อเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพงและต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ทำให้รสชาติปลาร้าบองไม่นิ่ง เกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้น เพราะมาตรฐานของรสชาติอาหารเป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า

สาเหตุรองเมื่อเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลา ของแหล่งใหม่มีชั้นไขมันมากกว่า แหล่งเดิม สาเหตุเรื่องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบ รสชาติเปลี่ยนจะเกิดขึ้น

แก้ไขและสรุปประเด็นปัญหากระบวนการผลิต

การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลา ของแหล่งใหม่มีชั้นไขมันมากกว่า การแก้ไขปัญหาทำให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพราะมาตรฐานของรสชาติ อาหาร เป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า แหล่งที่ซื้อวัตถุดิบปลากสด โดยซื้อมาจากจังหวัดหนองคาย จากการทดลองสูตรเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้าบอง 5 ตัวอย่าง และมีการประเมินให้คะแนน ของลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน 100 คะแนน การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ ผลการทดลองดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้าบอง

การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้าบอง					☐ คน	☒ วัตถุดิบ	☐ เครื่องจักร	
แผนภูมิหมายเลข : 01 แผ่นที่ 1			มาตรฐานส่วนผสมผลิตปลาร้าบอง					
ชื่อ วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม								
รายการ	น้ำหนัก/ปริมาณ						หมายเหตุ	
	(สูตร 1)	(สูตร 2)	(สูตร 3)	(สูตร 4)	(สูตร 5)	หน่วย	(สูตร เดิม)	
1. ปลาสวาย (ปลาร้า)	3.5	3.8	4.3	4.7	5	กิโลกรัม	5	
2. พริกแห้ง	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	กิโลกรัม	0.2	
3. หอม กระเทียมแห้ง	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	กิโลกรัม	0.2	
4. ข่า	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	กิโลกรัม	0.2	
5. ตะไคร้	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	กิโลกรัม	0.3	
6. ใบมะกรูด	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	กิโลกรัม	0.1	
7. มะขามเปียก	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	กิโลกรัม	0.5	
8. น้ำ	5	4.7	4.2	3.8	3.5	กิโลกรัม	3.5	
น้ำหนักรวม	10	10	10	10	10		10	
คะแนนประเมินจากลูกค้า	80	84	89	85	84			

วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม

จากตารางที่ 1 สรุปผลการทดลองเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ เมื่อปลาร้าที่นึ่งสุกแล้วใส่ในครกหรือภาชนะที่เตรียมไว้หลังจากนั้นตามด้วยพริกแห้ง หอม กระเทียม ตะไคร้ ข่า ใบมะกรูด มะขามเปียก ปลาอย่างคลุกเคล้าเข้ากัน คนให้ทั่วชิมรสแล้วนำไปบรรจุภาชนะรับประทานกับผักสดผักนึ่งถ้าไม่ชอบปลาร้าใส่น้ำปลา นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสูตรต่างๆ จากลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน 100 คะแนน ผลสรุป สูตรที่ 3 มีปลาสวาย 4.3 กิโลกรัม และใช้น้ำสะอาด 4.2 กิโลกรัม น้ำหนักรวม 10 กิโลกรัม เมื่อสุกแล้วน้ำหนักลดเหลือ 6.50 กิโลกรัม มีคะแนนประเมิน 89 คะแนน

ผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินงาน การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดอุดรธานี ตามวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ภายหลังการปรับปรุงวิธีการทำงานด้วยการกำหนดมาตรฐาน การทำงาน และกำหนดจุดตรวจสอบเพื่อลดข้อผิดพลาด และการศึกษางานด้วยเครื่องเทคนิคต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น จากการตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานจริงของสายการประกอบ พบว่า

1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต สรุปผลการทดลองเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ เมื่อปลาร้าที่นึ่งสุกแล้วใส่ในครกหรือภาชนะที่เตรียมไว้หลังจากนั้นตามด้วยพริกแห้ง หอม กระเทียม ตะไคร้ ข่า ใบมะกรูด มะขามเปียก ปลาอย่างคลุกเคล้าเข้ากัน คนให้ทั่วชิมรสแล้วนำไปบรรจุภาชนะรับประทานกับผักสดผักนึ่งถ้าไม่ชอบปลาร้าใส่น้ำปลา นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสูตรต่างๆ จากลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน 100 คะแนน ผลสรุป สูตรที่ 3 มีปลาสวาย 4.3 กิโลกรัม และใช้น้ำสะอาด 4.2 กิโลกรัม น้ำหนักรวม 10 กิโลกรัม เมื่อสุกแล้วน้ำหนักลดเหลือ 6.50 กิโลกรัม มีคะแนนประเมิน 89 คะแนน

2 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการให้คำปรึกษาการเพิ่มผลิตภาพทำงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชนสามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพง และต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ในสภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสวาย แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลามากกว่า การแก้ไขปัญหาก็ให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพราะมาตรฐานของรสชาติ อาหาร เป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้

เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า แหล่งที่ซื้อวัตถุดิบปลา
สวาย โดยซื้อมาจากจังหวัดหนองคาย

การอภิปรายผล

1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่ม
ประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต มีการทดลองเปลี่ยนเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ
ปลาร้าจากปลาสด นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินสูตรเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้า
บอง 5 ตัวอย่าง และมีการประเมินให้คะแนน ของลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน
100 คะแนน การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ วิสาหกิจชุมชนต้องมีการปรับมาตรฐานเพื่อสร้างความ
ได้เปรียบการแข่งขันธุรกิจ

2 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการให้คำปรึกษาการเพิ่มผลิตภาพทำงาน และขับเคลื่อนการพัฒนา
ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชนสามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพง
และต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ในสภาวะการ
แพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง
วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์
ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้
ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลามากกว่า การแก้ไขปัญหาทำให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพราะมาตรฐาน
ของรสชาติ อาหาร เป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้
เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นโดยทั่วไปผลลัพธ์ในการผลิตวิสาหกิจชุมชน นักวิจัยมุ่งหวังที่จะได้ 3 สิ่ง คือ ส
ินค้ามีคุณภาพดี (Quality) ต้นทุนการผลิต (Cost) จัดส่งได้ตามต้องการปริมาณ และเวลา (Delivery) สิ่งของดี
ราคาถูกทันเวลาตรงตามความต้องการและลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Customer satisfaction) เป็นแสดงให้เห็นว่า
การนำแนวคิด มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยกระบวนการผลิตวิสาหกิจชุมชน ด้วยการสร้างมาตรฐานการ
ทำงาน ตามหลักการทฤษฎีการศึกษานั้น สามารถนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพของสายการผลิตวิสาหกิจ
ชุมชนได้เป็นอย่างดี องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในการปรับปรุงกระบวนการผลิต การเคลื่อนไหวของ
วัตถุดิบ ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวตามเข็มหรือทวนเข็มนาฬิกา ขึ้นอยู่กับ
การทำงานและความเหมาะสมของพื้นที่ ของกิจกรรมต่างๆ วัตถุดิบเคลื่อนที่ในกระบวนการผลิต เพื่อบรรลุ
วัตถุประสงค์การเพิ่มประสิทธิภาพ (Authayarat, W., & Ariyajunya, B. (2021)).

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยพัฒนาสูตรส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลา ของแหล่งใหม่มีชั้นไขมันมากกว่า การแก้ไขปัญหาทำให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสินค้าและผลิตภัณฑ์ (เทิดศักดิ์ สุพันธุ์, & สุนันท์ สีพาย. 2019)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน มีความหลากหลาย เชื่อมโยง เกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยงในการประกอบการ ตอบสนองความต้องการสร้างความพอใจและความสุขให้สมาชิก ทำให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในสถาบัน และสร้างความมั่นใจของสมาชิกในการดำเนินการร่วมกับกลุ่มต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้งนี้ รายได้หรือกำไรของกลุ่มจะเพิ่มขึ้นทุกปีหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ อาจมีกำไรเข้ากลุ่มไม่มากนัก แต่สมาชิกได้กำไร และจะทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิกต่อไป

ได้รับผลประโยชน์สูงสุด กลุ่มไม่รวยแต่สมาชิกรวย) โดยพิจารณาจาก

1) กิจกรรมมีความหลากหลาย เชื่อมโยงเกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยงในการประกอบการ

- 2) สมาชิก มีสวัสดิการอย่างเป็นระบบ
- 3) สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นและหรือมีรายจ่ายลดลง
- 4) หนี้ของสมาชิกไม่เพิ่มขึ้น หรือสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้
- 5) สมาชิกและกลุ่มมีเงินออม
- 6) กลุ่มมีเงินทุนสำรองสำหรับประกอบการได้อย่างต่อเนื่อง
- 7) กิจกรรมมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง หรือมีสมาชิกเพิ่มขึ้น
- 8) มีการเตรียมการเพื่อสืบทอดกิจการในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อถอดองค์ความรู้ทางด้านการตลาดยุค New normal .ในสภาวะโรคระบาดโควิด-19 จากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ สามารถผ่านวิกฤตมาได้

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และสมาชิกกลุ่ม

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดสีเขียว (Green Marketing) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2560 จาก

<https://smce.doae.go>

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.(2564). จำนวนผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศไทยรายใหม่และสะสม. ค้นเมื่อ 17

เมษายน 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th/>

Kittiyankajon, M. (2021). การ ประยุกต์ ใช้ เครื่องมือ คุณภาพ ทั้ง 7 และ การ วิเคราะห์ SWOT เพื่อ

กำหนด กลยุทธ์ การ ตลาด: กรณี ศึกษา ร้านค้า วัสดุ ก่อสร้าง. Rajamangala University of

Technology Tawan-ok Social Science Journal, 10(1), 66-75.

เทิดศักดิ์ สุพันธุ์, & สุนันท์ สีพาย. (2019). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสินค้าและผลิตภัณฑ์ในจังหวัดชัยภูมิ

เพื่อพัฒนาเป็น “Startup ชัยภูมิ”. Journal of Kanchanaburi Rajbhat University, 8(2), 191-199.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ของวิสาหกิจ

ชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ภาควิชาสรีรวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พิมพ์พิสุทธิ อ้วนล้ำ, ชมพูนุท โมราชาติ, & กัญญา จิงวิมุตพันธ์. (2017). The Development of the

Operational Capacity of the Non-Food Herbal One Tambon One Product (OTOP)

Groups. วารสาร มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี, 8(2), 207-238.

ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ.(2563). โรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19): ผลกระทบต่อวิสาหกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยและกลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการ.วารสารสมาคมนักวิจัย, 25 (2), 10-

30.

Abubakar, A. (2020). Coronavirus (COVID-19) : Effect and survival strategy for businesses.

Journal of Economics and Business, 3 (2), 661-671.

Authayarat, W., & Ariyajunya, B. (2021). การประยุกต์วิธีคิดเชิงออกแบบบริการร่วมกับวิธีการศึกษางาน

เพื่อ ปรับปรุงกระบวนการผลิต ระดับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากระบวนการผลิตขนมธัญพืชอัด

แท่ง. Naresuan University Engineering Journal, 16(1), 39-52.

Brown, T. (2009). Change by design: how design thinking transforms organizations and inspires innovation. HarperCollins Publishers.

Kanjanapanyakom, R. (2009). Industrial Work Study. Top.

Onkhum, V., Rachjun, P., Wariwun, W., & Punyajit, S. (2021). ศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มอาชีพการทอเสื่อกก แม่บ้านตะวันสีทอง บ้านท่าเสียว ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด. Journal of Legal Entity Management and Local Innovation, 7(6).

Pongchairerks, P. (2013). Benefits and applications of methods engineering. Kasetsart Engineering Journal, 83(26), 84-91.

tickdorn, M., & Schneider, J. (2011). This is service design thinking: Basics -tools -cases. John Wiley & Sons

Udomthanasansakul, P. (2021). อิทธิพลของนโยบายรัฐและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจ ขนาดกลาง และ ขนาดย่อม ในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19. Journal of Accountancy and Management, 13(2), 76-93.

